Shenakht Journal of Psychology and Psychiatry
Vol. 10/ No. 4/ 2023
Page: 55-68

Comparison of academic buoyancy, family's emotional climate, and academic motivation between excellent and average students

Farideh Hosseinsabet[1]

1-Associate Professor, Clinical and General Psychology Department, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran (Corresponding Author). E-mail: Farideh_hosseinsabet@yahoo.com

Received: 02/03/2023 **Accepted:** 09/08/2023

Abstract

Introduction: One of the most important concerns in school psychology is understanding how students strive for academic success.

Aim: The present study aimed to compare the family's emotional climate, academic motivation, and academic buoyancy between excellent and average students.

Method: In this causal-comparative research, the statistical population consisted of male students in the first year of middle school in districts 5, 18, and 22 of Tehran, Iran, during the academic year 2021-2022. A multistage cluster sampling method was used to recruit 300 students (n=150 per group) from these districts. Data were collected using the Family Emotional Climate Questionnaire by Hill (1964), Harter's Academic Motivation Scale (1980), and Martin and Marsh's (2008) Academic Buoyancy Scale. The collected data were analyzed using Chi-square test, regression analysis, and independent t-test in SPSS-21.

Results: The results indicated a significant difference between the two groups in terms of the family's emotional climate and its components, including love (P<0.001), caressing (P<0.002), approval (P<0.003), shared experiences (P<0.003), gift-giving (P<0.002), encouragement (P<0.001), trust (P<0.001), and sense of security (P<0.002). Additionally, there were significant differences between the two groups regarding the variables of academic motivation (P<0.001) and academic buoyancy (P<0.001), with the mean scores of excellent students being higher than those of the average group.

Conclusion: In the group of excellent students, the family's emotional climate, academic motivation, and academic buoyancy were higher than those of the average group. Therefore; strengthening the relationship between family members and students, besides implementing skill development programs that focus on enhancing academic motivation and buoyancy in school education, can have a significant impact on the academic success of students.

Keywords: Motivation, Family, Emotion, Happiness, Student

How to cite this article: Hosseinsabet F. Comparison of academic buoyancy, family's emotional climate, and academic motivation between excellent and average students. Shenakht Journal of Psychology and Psychiatry. 2023; 10(4): 55-68. URL: https://shenakht.muk.ac.ir/article-1-1746-en.pdf

Copyright © 2018 the Author (s). Published by Kurdistan University of Medical Sciences. This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-Non Commercial License 4.0 (CCBY-NC), where it is permissible to download, share, remix, transform, and buildup the work provided it is properly cited. The work cannot be used commercially without permission from the journal.

[Downloaded from shenakht.muk.ac.ir on 2026-10-07]

[DOR: 20.1001.1.25886657.1402.10.4.5.9]
[DOI: 10.32598/shenakht.10.4.55]

مجله روانشناسی و روانپزشکی شناخت
سال دهم، شماره ۴، ۱۴۰۲
صفحات: ۶۸-۵۵

مقایسه سرزندگی تحصیلی، جو عاطفی خانواده و انگیزش تحصیلی در دانش‌آموزان ممتاز و عادی

فریده حسین ثابت[۱]

۱.دانشیار، گروه روانشناسی بالینی و عمومی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران (مولف مسئول). ایمیل: Farideh_hosseinsabet@yahoo.com

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۱۲/۱۱ **تاریخ پذیرش مقاله:** ۱۴۰۲/۰۵/۱۸

چکیده

مقدمه: یکی از مهم‌ترین نگرانی‌های حیطه روانشناسی مدرسه، فهم چگونگی تلاش دانش‌آموزان برای رسیدن به موفقیت تحصیلی است.

هدف: پژوهش حاضر با هدف مقایسه جو عاطفی خانواده، انگیزش و سرزندگی تحصیلی در دانش‌آموزان ممتاز و عادی انجام شد.

روش: روش پژوهش علی- مقایسه‌ای بود. جامعه آماری دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه اول مناطق ۵، ۱۸ و ۲۲ شهر تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بود، که با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای تعداد ۳۰۰ نفر از دانش‌آموزان این مناطق (هر گروه ۱۵۰ نفر) انتخاب گردید. جهت جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه جو عاطفی خانواده هیل برن (۱۹۶۴)، مقیاس انگیزش تحصیلی هارتر (۱۹۸۰) و پرسشنامه سرزندگی تحصیلی مارتین و مارش (۲۰۰۸) استفاده شد. داده‌های پژوهش با آزمون خی‌دو، تحلیل رگرسیون و تی مستقل و از طریق نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۱ تحلیل گردید.

یافته‌ها: نتایج نشان داد بین دو گروه در متغیرهای جو عاطفی خانواده و مؤلفه‌های آن شامل محبت (P<۰/۰۰۱)، نوازش (P<۰/۰۰۲)، تأیید کردن (P<۰/۰۰۳)، تجارب مشترک (P<۰/۰۰۳)، هدیه دادن (P<۰/۰۰۲)، تشویق کردن (P<۰/۰۰۱)، اعتماد (P<۰/۰۰۱) و احساس امنیت (P<۰/۰۰۲)، متغیر انگیزش تحصیلی (P<۰/۰۰۱) و سرزندگی تحصیلی (P<۰/۰۰۱) تفاوت معناداری وجود دارد و میانگین دانش‌آموزان ممتاز از گروه عادی بالاتر بود.

نتیجه‌گیری: در گروه دانش‌آموزان ممتاز جو عاطفی خانواده، میزان انگیزش و سرزندگی تحصیلی بالاتر از گروه عادی بود؛ بنابراین، تقویت روابط اعضای خانواده با دانش‌آموزان و قرار دادن برنامه‌های مهارتی با تأکید بر تقویت انگیزش و سرزندگی در دروس پرورشی مدارس می‌تواند بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان مؤثر باشد.

کلیدواژه‌ها: انگیزش، خانواده، عاطفه، سرزندگی، دانش‌آموز

تمامی حقوق نشر برای دانشگاه علوم پزشکی کردستان محفوظ است.

[Downloaded from shenakht.muk.ac.ir on 2026-10-07]
[DOR: 20.1001.1.25886657.1402.10.4.5.9]
[DOI: 10.32598/shenakht.10.4.55]

[Downloaded from shenakht.muk.ac.ir on 2026-10-07]
[DOR: 20.1001.1.25886657.1402.10.4.5.9]
[DOI: 10.32598/shenakht.10.4.55]

مقدمه

در عصر کنونی، تعلیم و تربیت و به‌طور کلی تحصیل بخش مهمی از زندگی افراد را تشکیل می‌دهد و علاوه بر این، کیفیت و کمیت این تحصیل نیز نقش مهمی در آینده افراد ایفا می‌کند (پوتواین و وود[1]، ۲۰۲۳). نزدیک به یک قرن است که روانشناسان به‌صورت گسترده در تلاش برای شناسایی عوامل پیش‌بینی کننده پیشرفت و موفقیت تحصیلی می‌باشند (فخاریان، یعقوبی، حاجبی و محققی، ۱۳۹۹). موفقیت دانش‌آموزان در مدرسه هدف اصلی هر نظام آموزشی است. موفقیت در مدرسه، کسب تجربه‌های مناسب در کلیه ابعاد روانشناختی، عاطفی، اجتماعی و رفتاری و زیستی را شامل می‌شود (ژانگ، ژو و لی[2]، ۲۰۱۷). کسب این تجربه‌ها در مدرسه می‌تواند بر زندگی حال و آینده کودکان و نوجوانان تأثیر سرنوشت-سازی داشته باشد (گرانزرا، لیم، چونگ، مارتین، کولی و همکاران[3]، ۲۰۲۲). یکی از مهم‌ترین نگرانی‌ها در زمینه روانشناسی مدرسه، فهم چگونگی تلاش دانش‌آموزان برای مواجهه با مشکلات تحصیلی و مدرسه‌ای و رسیدن به موفقیت تحصیلی است (کپنس[4]، ۲۰۲۳). عوامل روانشناختی و خانوادگی مختلفی می‌توانند در موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان نقش ایفا نمایند که از جمله این عوامل می‌توان به جو عاطفی خانواده (فخاریان و همکاران، ۱۳۹۹)، انگیزش تحصیلی (سیف، ۱۳۹۵) و سرزندگی تحصیلی (گرانزرا و همکاران، ۲۰۲۲) اشاره کرد.

منظور از جو عاطفی خانواده[5]، نحوه ارتباط و طرز برخورد افراد خانواده با هم است. نظر افراد خانواده نسبت به هم، احساسات و علاقه آن‌ها به یکدیگر و چگونگی دخالت یا عدم دخالت آن‌ها در کارهای یکدیگر و همکاری یا رقابت آن‌ها با هم، نحوه ارتباط آن‌ها را نشان می‌دهد (تروفولز، تات، مینر و برگ[6]، ۲۰۱۷). مطابق «نظریه فعالیت» که توسط نئوگارتن (۱۹۶۴) ارائه گردید، برقراری و نگهداشت روابط فعال خانوادگی و برخورداری از حمایت‌های عاطفی اعضای خانواده، به پویا نگه‌داشتن فرد کمک شایانی می‌کند و نیروی بالقوه-ای برای پشتیبانی سلامت روانی و پیشرفت در زمینه‌های مختلف می‌انجامد (حیدری‌زاده، پاکدامن و استبرقی، ۲۰۲۲).

عامل دیگر مؤثر بر موفقیت تحصیلی که به نظر می‌رسد در دانش‌آموزان عادی و ممتاز متفاوت باشد، انگیزش تحصیلی[7] است. انگیزش عبارت است از حالت‌های درونی موجود زنده که سبب برانگیختگی و تداوم هدایت رفتار به سوی هدف می‌شود (فونگ، لیو و لیه[8]، ۲۰۲۲). منظور از انگیزش پیشرفت یا انگیزش موفقیت «میل و اشتیاق برای کسب موفقیت و شرکت در فعالیت‌هایی است که موفقیت در آن‌ها به کوشش و توانایی شخصی وابسته است» (سیف، ۱۳۹۵)؛ به عبارتی، منظور از انگیزه پیشرفت، میل یا اشتیاق برای کسب موفقیت و شرکت در فعالیت‌هایی است که موفقیت در آن‌ها به کوشش و توانایی شخص وابسته است (رحمتی، ۱۳۹۷). انگیزه پیشرفت، میل به انجام دادن خوب کارها در مقایسه با معیار برتری است. این نیاز افراد را برای جستجو کردن «موفقیت در رقابت با معیار برتری» با انگیزه می‌کند؛ اما معیار برتری، اصطلاح گسترده‌ای است، به طوریکه رقابت

[1]- Putwain & Wood
[2]- Jung, Zhou & Lee
[3]- Granziera, Liem, Chong, Martin, Collie & et al
[4]- Keppens
[5]- Family's Emotional Atmoshphere
[6]- Trofholz, Tate, Miner & Berge
[7]- Achievement Motivation
[8]- Foong, Liew & Lye

با تکلیف مثل حل کردن معما، نوشتن رساله‌ای متقاعدکننده، رقابت با خود مسلط، دویدن در مسابقه در بهترین زمان ممکن، بالا بردن معدل نمره‌ها، یا رقابت کردن با دیگران مثل بردن مسابقه و شاگرد اول کلاس شدن را شامل می‌شود. آنچه در تمام موقعیت‌های پیشرفتی مشترک است، این است که شخص می‌داند عملکرد آتی او ارزشیابی معناداری از شایستگی فردی است (علیمرادی، ۱۴۰۰). نتایج مطالعات مختلف حاکی از آن است که انگیزش یکی از مؤلفه‌های تأثیرگذار در فرآیند تحصیل دانش‌آموزان است. ترن و انجیوین[1] (۲۰۲۱) در پژوهشی به بررسی نقش انگیزش در پیشرفت تحصیلی درس ریاضیات پرداختند. نتایج نشان داد که انگیزش با پیشرفت تحصیلی ریاضیات ارتباط معنادار دارد. رحمان، بگوم و ناهار[2] (۲۰۲۱) در پژوهشی به بررسی تأثیر والدین و انگیزه پیشرفت بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان، نشان دادند که بین سبک فرزند پروری و انگیزه پیشرفت با عملکرد تحصیلی همبستگی معناداری وجود دارد.

یکی دیگر از توانمندی‌هایی که در موفقیت و سازگاری تحصیلی دانش‌آموزان نقش دارد سرزندگی تحصیلی[3] است (پوتواین و وود، ۲۰۲۳). سرزندگی تحصیلی به صورت توانایی دانش‌آموزان برای موفقیت در برخورد با چالش‌های تحصیلی که در مسیر زندگی تحصیلی معمول هستند، تعریف شده است (هوفریجتر، هیرونن و کیورو[4]، ۲۰۲۱)؛ به‌عبارتی، سرزندگی تحصیلی به پاسخ مثبت، سازنده و انطباقی به انواع مشکلات و موانعی اطلاق می‌شود که دانش‌آموز هر روز با آن‌ها سروکار دارد (پوتواین، گالارد و بیومونت[5]، ۲۰۲۰). مدارس و دیگر محیط‌های آموزشی مکان‌هایی هستند که در آن‌ها چالش‌های تحصیلی، موانع و فشارها، حقیقت پایدار زندگی تحصیلی هستند، همین امر ممکن است باعث خستگی و دلسردی دانش‌آموزان در مدرسه گردد. وقتی دانش‌آموزی کاری را به‌طور خودجوش انجام می‌دهد تنها احساس خستگی و ناامیدی به او دست نمی‌دهد، بلکه احساس می‌کند انرژی و نیروی او افزایش یافته است. به‌طور کلی، حس درونی سرزندگی شاخص مهمی در سلامت ذهنی است (هوفریجتر و همکاران، ۲۰۲۱). در واقع، سرزندگی تحصیلی به پاسخ مثبت، سازنده و انطباقی به انواع چالش‌ها و موانعی که در عرصه مداوم و جاری تحصیلی، تجربه می‌شوند (گرانزرا و همکاران، ۲۰۲۲).

هر چند که نتایج مطالعات حاکی از آن است که دانش-آموزان ممتاز از هوش بالاتری نسبت به دانش‌آموزان عادی برخوردار هستند؛ بنابراین سازگاری بهتری از این جهت دارند (یعقوبی و همکاران، ۱۳۹۸)؛ اما نتایج برخی از پژوهش‌ها در زمینه تحول سازگاری اجتماعی تیزهوشان نشان می‌دهد که بسیاری از آن‌ها از نظر اجتماعی منزوی بوده و تعامل بسیار کمی با همسالان خود دارند (جنابادی، پورقاز و شعبانی، ۱۳۹۶). نتایج پژوهش در خصوص مقایسه سرزندگی تحصیلی در دانش‌آموزان ممتاز و عادی حاکی از آن است که میزان سرزندگی تحصیلی در دانش‌آموزان ممتاز و عادی متفاوت نیست (بخشی و شیخ‌الاسلامی، ۱۳۹۴).

موفقیت و پیشرفت تحصیلی از عوامل مهم زندگی افراد محسوب می‌شود که می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای در

[1]- Tran & Nguyen
[2]- Rahman, Begum & Nahar
[3]- Academic Buoyancy
[4]- Hoferichter, Hirvonen & Kiuru
[5]- Putwain, Gallard & Beaumont

[Downloaded from shenakht.muk.ac.ir on 2026-10-07]
[DOR: 20.1001.1.25886657.1402.10.4.5.9]
[DOI: 10.32598/shenakht.10.4.55]

مسیر شغلی و آینده افراد داشته باشد و شناخت عوامل مؤثر بر آن لازم و ضروری به نظر می‌رسد. بر همین اساس پس از ورود به مدرسه، گروهی از دانش‌آموزان در مسیر تحصیلی شاخص‌های سرآمدی را کسب می‌نمایند و در طول تحصیل به عنوان دانش‌آموز ممتاز شناخته می‌شوند و گروه دیگر، به دلایل مختلف در این مسیر نمی‌توانند موفقیت چندانی بدست آورند و گاهی دچار افت تحصیلی شده و در گروه عادی قرار می‌گیرند؛ لذا شناسایی عوامل مؤثر بر این تفاوت جهت تدوین برنامه-های مداخله ضروری است؛ بنابراین، پژوهش حاضر با هدف مقایسه جو عاطفی خانواده، انگیزش و سرزندگی تحصیلی در دانش‌آموزان ممتاز و عادی انجام شد.

روش

طرح پژوهش حاضر علی- مقایسه‌ای و جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه اول مناطق ۵ ، ۱۸ و ۲۲ شهر تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بود. با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای تعداد ۳۰۰ نفر از دانش‌آموزان ممتاز و عادی این مناطق (هر گروه ۱۵۰ نفر) انتخاب گردید. فرایند نمونه‌گیری به این صورت بود که ابتدا مناطق ۵، ۱۸ و ۲۲ به پنج پهنه جغرافیایی شمال، جنوب، غرب، شرق و مرکز تقسیم شدند، در مرحله دوم از هر پهنه به-صورت تصادفی یک پهنه انتخاب شد، در مرحله سوم از مدارس متوسطه اول واقع شده در هر پهنه دو مدرسه پسرانه به‌صورت تصادفی انتخاب و مورد پژوهش قرار گرفتند. ملاک‌های ورود به پژوهش شامل: دانش‌آموز یکی از پایه‌های اول، دوم و سوم متوسطه اول باشد، برای دانش‌آموزان ممتاز داشتن معدل ۱۸ به بالا و برای دانش-آموزان عادی داشتن معدل ۱۷-۱۲ در نیمسال اول سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰، رضایت داشتن جهت شرکت در پژوهش؛ ملاک‌های خروج نیز شامل: داشتن مشکل یا اختلال روانشناختی بنا بر تشخیص مشاور مدرسه، معدل پایین‌تر از ۱۲، داشتن سابقه ترک تحصیل بنا بر اظهار خود دانش‌آموز یا کادر اجرایی مدرسه.

برای اجرای پژوهش ابتدا پس از گرفتن مجوز از معاونت پژوهشی دانشگاه، به ادارات مناطق ۵، ۱۸ و ۲۲ آموزش‌وپرورش مراجعه و لیست مدارس، با توجه به فرایند نمونه‌گیری، انتخاب شد. سپس با کمک دو نفر از دانشجویان مقطع کارشناسی به مدارس مراجعه و پس از توضیحاتی پیرامون پژوهش به عوامل اجرایی مدارس از آن‌ها جهت همکاری در اجرای پژوهش دعوت شد. نهایتاً با مراجعه به کلاس‌های پایه‌های مختلف هر مدرسه، پس از گفتگوی کوتاهی در مورد هدف پژوهش با دانش‌آموزان هر کلاس، پرسشنامه‌ها اجرا و پس از تکمیل توسط دانش‌آموزان، جمع‌آوری گردید. جهت تحلیل داده‌های پژوهش در بخش توصیفی از میانگین، انحراف استاندارد و در بخش استنباطی پس از برقراری مفروضه‌های آمار پارامتریک، از آزمون خی‌دو، تحلیل رگرسیون و تی مستقل، با کمک نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۱ استفاده شد.

ابزار

پرسشنامه جو عاطفی خانواده[1]: این پرسشنامه توسط هیل برن[2] در سال ۱۹۶۴ به‌منظور سنجش میزان مهرورزی در تعاملات کودک- والدین ساخته شده است. کل مقیاس دارای ۱۶ سؤال است که هر دو سؤال در برگیرنده یک

[1]- Family Emotional Atmosphere Questionnaire
[2]- Hill Byrne

[Downloaded from shenakht.muk.ac.ir on 2026-10-07]
[DOR: 20.1001.1.25886657.1402.10.4.5.9]
[DOI: 10.32598/shenakht.10.4.55]

خرده مقیاس است. ابعاد پرسشنامه شامل محبت (۱-۲)، نوازش (۳-۴)، تأیید کردن (۵-۶)، تجارب مشترک (۷-۸)، هدیه دادن (۹-۱۰)، تشویق کردن (۱۱-۱۲)، اعتماد (۱۳-۱۴) و احساس امنیت (۱۵-۱۶) است. سؤال‌های فرد مربوط به رابطه و احساس آزمودنی نسبت به پدر و سؤال-های زوج بیانگر همان رابطه و احساس نسبت به مادر است. شیوه نمره‌گذاری مقیاس پنج گزینه‌ای از پاسخ‌های خیلی کم (۱)، کم (۲)، در حد متوسط (۳)، زیاد (۴)، خیلی زیاد (۵) تشکیل شده است، که آزمودنی براساس احساس خود یکی از این گزینه‌ها را علامت می‌زند. حداکثر نمره در این پرسشنامه ۸۰ و حداقل نمره ۱۶ است. در مطالعه اشنتلر[1] و همکاران (۲۰۲۲) روایی و پایایی این ابزار مطلوب ارزیابی شده است و پایایی ابزار با روش همسانی درونی ۰/۹۳ بدست آمده است. در پژوهش فخاریان و همکاران (۱۳۹۹) روایی صوری پرسشنامه مورد تأیید چند نفر از اساتید و کارشناسان قرار گرفت. نتایج ضریب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۹۲ و برای خرده مؤلفه‌های محبت ۰/۶۱، نوازش کردن ۰/۷۱، تأیید کردن ۰/۷۲، تجارب مشترک ۰/۶۵، هدیه دادن ۰/۶۷، تشویق ۰/۷۲، اعتماد ۰/۷۸ و احساس امنیت ۰/۷۲ بدست آمد که همه ضرایب محاسبه شده حاکی از همسانی درونی بالای سؤالات است. در پژوهش حاضر میزان آلفای کرونباخ برای مؤلفه محبت ۰/۷۲، نوازش کردن ۰/۸۳، تأیید کردن ۰/۶۹، تجارب مشترک ۰/۷۶، هدیه دادن ۰/۸۴، تشویق ۰/۷۳، اعتماد ۰/۸۶، احساس امنیت ۰/۷۹ و برای کل مقیاس ۰/۹۱ بدست آمد.

مقیاس انگیزش تحصیلی هارتر[2]: این مقیاس توسط هارتر[3] در سال ۱۹۸۰ تدوین شده و شامل ۳۳ گویه است که هدف آن بررسی انگیزش تحصیلی در بین دانش‌آموزان است. این ابزار شکل اصلاح شده مقیاس هارتر (۱۹۸۰، ۱۹۸۱) به‌عنوان یک ابزار سنجش انگیزش تحصیلی است. همانگونه که بیان شد مقیاس اصلی هارتر، انگیزش تحصیلی را با سؤال‌های دوقطبی می‌سنجد که یک قطب آن انگیزش درونی و قطب دیگر انگیزش بیرونی است و پاسخ آزمودنی به موضوع هر سؤال فقط می‌تواند یکی از دلایل بیرونی یا درونی را در بر داشته باشد. شیوه نمره-گذاری مقیاس براساس طیف لیکرت (هیچ وقت= ۱، به ندرت=۲، گاهی اوقات=۳، اکثر اوقات=۴، تقریباً همیشه=۵) است. میزان پایایی این مقیاس در پژوهش کولاکو[4] (۲۰۲۰) ۰/۸۱ بدست آمده است. پایایی این مقیاس توسط ظهیری و رجبی (۱۳۸۸) با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۲ محاسبه شد و در پژوهش ثمری صفا و همکاران (۱۴۰۰) هم این میزان ۰/۸۸ برای این مقیاس بدست آمد. در پژوهش حاضر میزان پایایی با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۹ بدست آمد.

پرسشنامه سرزندگی تحصیلی[5]: این پرسشنامه توسط مارتین و مارش[6] (۲۰۰۸) تدوین شده است و شامل ۹ ماده است و نحوه پاسخ‌دهی آن براساس طیف لیکرت از یک (کاملاً مخالفم) تا پنج (کاملاً موافقم) است. برای اجرای مقدماتی و رفع نقص‌ها این گویه‌ها بر گروهی از دانش-آموزان دبیرستانی مهریز اجرا شد و مورد بازنویسی قرار گرفت و نهایتاً ۹ گویه به مرحله نهایی رسید (دهقانی‌زاده و حسین چاری، ۱۳۹۱). میزان پایایی این ابزار در مطالعه پوتواین و وود (۲۰۲۳) با روش همسانی درونی ۰/۸۶ ارزیابی شده است. در پژوهش یعقوبی و همکاران

[1]- Schnettler
[2]- Harter Academic Motivation Scale
[3]- Harter
[4]- Kulakow
[5]- Academic Buoyancy Questionnaire
[6]- Martin & Marsh

[Downloaded from shenakht.muk.ac.ir on 2026-10-07]
[DOR: 20.1001.1.25886657.1402.10.4.5.9]
[DOI: 10.32598/shenakht.10.4.55]

(۱۳۹۸) پایایی پرسشنامه از طریق آلفای کرونباخ محاسبه شده که میزان ۰/۷۸ بدست آمده است. همچنین برای روایی از تحلیل عامل تأییدی استفاده شده است که شاخص‌های بدست آمده ریشه میانگین مربعات خطاهای تخمین ۰/۰۷، شاخص نیکوئی برازش ۰/۹۶ و شاخص نیکوئی برازش تعدیل یافته ۰/۹۶ نشان از برازندگی مناسب پرسشنامه با داده‌ها دارد. در پژوهش حاضر میزان پایایی با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۳ بدست آمد.

یافته‌ها

یافته‌های جمعیت‌شناختی پژوهش نشان داد از نظر معدل میانگین و انحراف استاندارد گروه ممتاز به ترتیب ۱۹/۲۸ و ۰/۶۷ و میانگین و انحراف استاندارد گروه عادی به ترتیب ۱۴/۲۸ و ۱/۸۳ بود. از نظر مقطع تحصیلی در گروه ممتاز دانش‌آموزان پایه هفتم ۴۸ نفر (۳۲٪)، پایه هشتم ۵۴ نفر (۳۶٪) و پایه نهم ۴۸ نفر (۳۲٪) بودند و در گروه عادی پایه هفتم ۴۸ نفر (۳۲٪)، پایه هشتم ۶۶ نفر (۴۴٪) و پایه نهم ۳۶ نفر (۲۴٪) بودند. از نظر سنی، میانگین سنی گروه ممتاز ۱۲/۷۲ سال با انحراف استاندارد ۱/۰۸ بود و میانگین و انحراف استاندارد سنی گروه عادی به ترتیب ۱۲/۹۴ و ۰/۹۲ بود. در جدول ۱ یافته‌های توصیفی متغیرهای پژوهش آمده است.

جدول ۱ یافته‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر		ممتاز	عادی
		میانگین± انحراف استاندارد	میانگین± انحراف استاندارد
جو عاطفی خانواده	محبت	۱/۸±۳۴/۳۲	۲/۵±۳۸/۰۴
	نوازش	۱/۷±۸۸/۷۲	۱/۵±۸۸/۲۸
	تأیید کردن	۱/۷±۷۷/۶۰	۲/۵±۳۸/۰۴
	تجارب مشترک	۲/۷±۱۰/۱۲	۱/۵±۸۸/۲۸
	هدیه دادن	۱/۸±۱۱/۳۶	۲/۵±۳۸/۰۴
	تشویق کردن	۱/۷±۶۲/۷۲	۱/۵±۸۸/۲۸
	اعتماد	۱/۷±۳۰/۷۶	۲/۵±۳۸/۰۴
	احساس امنیت	۱/۸±۳۴/۳۲	۱/۵±۸۸/۲۸
	جو عاطفی کل	۷/۶۲ ± ۶۲/۹۲	۹/۳۶ ± ۴۱/۲۸
انگیزش تحصیلی		۱۳/±۱۷ ۹۹/۷۲	۱۸/۷ ± ۹۰/۳۳
سرزندگی تحصیلی		۸/±۹۸ ۳۱/۰۴	۵/۰۹ ۲۳±/۴۸

همان‌طور که نتایج جدول ۱ نشان داد میانگین متغیرهای جو عاطفی خانواده و مؤلفه‌های آن، انگیزش تحصیلی و سرزندگی تحصیلی در گروه دانش‌آموزان ممتاز نسبت به گروه عادی بیشتر بود. نتایج آزمون خی دو برای مقایسه دو گروه ممتاز و عادی از نظر پایه تحصیلی در جدول ۲ آمده است.

جدول ۲ نتایج آزمون خی دو برای مقایسه گروه‌ها از نظر پایه تحصیلی

پایه	ممتاز	عادی	خی دو	سطح

[Downloaded from shenakht.muk.ac.ir on 2026-10-07]
[DOR: 20.1001.1.25886657.1402.10.4.5.9]
[DOI: 10.32598/shenakht.10.4.55]

	فراوانی (درصد)	فراوانی (درصد)		معناداری
هفتم	۴۸ (۳۲)	۴۸ (۳۲)		
هشتم	۵۴ (۳۶)	۶۶ (۴۴)	۲/۹۱۴	۰/۲۳۳
نهم	۴۸ (۳۲)	۳۶ (۲۴)		

نتایج آزمون خی‌دو در جدول ۲ نشان داد که بین دو گروه از نظر پایه‌های تحصیلی تفاوت معناداری وجود ندارد (P>۰/۰۵).

برای بررسی نقش پیش‌بین متغیرهای جو عاطفی خانواده، انگیزش و سرزندگی تحصیلی در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، از تحلیل رگرسیون همزمان استفاده شد که نتایج آن در جدول ۳ ارائه شد.

جدول ۳ نتایج تحلیل رگرسیون همزمان برای پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی براساس متغیرهای پژوهش

متغیر	ضریب غیر استاندارد		ضریب استاندارد شده	t	سطح معناداری	ضریب تعیین
	B	خطای استاندارد	β			
ثابت	۱۰/۷۷	۰/۸۹	–	۱۲/۰۳	۰/۰۰۱	
جو عاطفی خانواده	۰/۴۸۳	۰/۲۱۸	۲/۲۲	۲/۲۱	۰/۰۲	۰/۶
انگیزش تحصیلی	۰/۰۲۹	۰/۰۱۱	۰/۱۵۰	۲/۷۵	۰/۰۰۶	
سرزندگی تحصیلی	۰/۰۴۱	۰/۰۳۲	۰/۱۱۹	۱/۲۸	۰/۱۹۹	

نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که از بین متغیرهای پژوهش تنها متغیر جو عاطفی خانواده به‌طور مثبت و معناداری پیشرفت تحصیلی را در دانش‌آموزان پیش‌بینی کرد؛ اما متغیر انگیزش تحصیلی و سرزندگی تحصیلی به‌طور معناداری قادر به پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی نبود (P>۰/۰۵). همچنین ضریب تعیین نشان داد که ۶ درصد از تغییرات پیشرفت تحصیلی توسط متغیر جو عاطفی خانواده تبیین شد.

میزان آماره لوین برای متغیرهای جو عاطفی و مؤلفه‌های آن، انگیزش تحصیلی و سرزندگی تحصیلی معنادار نبود (P>۰/۰۵)؛ بنابراین مفروضه همگنی واریانس تائید گردید. در جدول ۴ نتایج آزمون t برای بررسی تفاوت میانگین جو عاطفی خانواده و مؤلفه‌های آن، انگیزش و سرزندگی تحصیلی در دانش‌آموزان ممتاز و عادی ارائه شد.

جدول ۴ نتایج آزمون t مقایسه میانگین جو عاطفی خانواده و مؤلفه‌های آن، انگیزش و سرزندگی تحصیلی در دانش‌آموزان ممتاز و عادی

متغیر		گروه	میانگین	انحراف معیار	تفاوت میانگین	سطح معناداری
	محبت	ممتاز	۸/۳۲	۱/۳۴	۲/۹۸	۰/۰۰۱
		عادی	۵/۰۴	۲/۳۸		
	نوازش	ممتاز	۷/۷۲	۱/۸۸	۲/۴۲	۰/۰۰۲

[Downloaded from shenakht.muk.ac.ir on 2026-10-07]
[DOR: 20.1001.1.25886657.1402.10.4.5.9]
[DOI: 10.32598/shenakht.10.4.55]

جو عاطفی خانواده		عادی	۵/۲۸	۱/۸۸		
	تأیید کردن	ممتاز	۷/۶۰	۱/۷۷	۲/۲۶	۰/۰۰۳
		عادی	۵/۰۴	۲/۳۸		
	تجارب مشترک	ممتاز	۷/۱۲	۲/۱۰	۱/۸۲	۰/۰۰۳
		عادی	۵/۲۸	۱/۸۸		
	هدیه دادن	ممتاز	۸/۳۶	۱/۱۱	۳/۰۲	۰/۰۰۲
		عادی	۵/۰۴	۲/۳۸		
	تشویق کردن	ممتاز	۷/۷۲	۱/۶۲	۲/۴۲	۰/۰۰۱
		عادی	۵/۲۸	۱/۸۸		
	اعتماد	ممتاز	۷/۷۶	۱/۳۰	۲/۴۲	۰/۰۰۱
		عادی	۵/۰۴	۲/۳۸		
	احساس امنیت	ممتاز	۸/۳۲	۱/۳۴	۳/۰۲	۰/۰۰۲
		عادی	۵/۲۸	۱/۸۸		
	جو عاطفی کل	ممتاز	۶۲/۹۲	۷/۶۲	۲۰/۳۷	۰/۰۰۳
		عادی	۴۱/۲۸	۹/۳۶		
انگیزش تحصیلی		ممتاز	۹۹/۷۲	۱۳/۱۷	۵/۱۸	۰/۰۰۱
		عادی	۹۰/۳۳	۱۸/۷۰		
سرزندگی تحصیلی		ممتاز	۳۱/۰۴	۸/۹۸	۶/۸۸	۰/۰۰۱
		عادی	۲۳/۴۸	۵/۰۹		

نتایج آزمون t نشان داد که بین دو گروه در متغیرهای جو عاطفی خانواده و مؤلفه‌های آن شامل محبت (P<۰/۰۰۱)، نوازش (P<۰/۰۰۲)، تأیید کردن (P<۰/۰۰۳)، تجارب مشترک (P<۰/۰۰۳)، هدیه دادن (P<۰/۰۰۲)، تشویق کردن (P<۰/۰۰۱)، اعتماد (P<۰/۰۰۱) و احساس امنیت (P<۰/۰۰۲) تفاوت معناداری وجود دارد، و براساس میانگین گروه‌ها دانش-آموزان ممتاز از گروه عادی بالاتر بودند. همچنین بین دو گروه در متغیر انگیزش تحصیلی (P<۰/۰۰۱) و سرزندگی تحصیلی (P<۰/۰۰۱) تفاوت معناداری وجود دارد و در این دو متغیر میانگین دانش‌آموزان ممتاز از گروه عادی بالاتر بودند.

بحث

پژوهش حاضر با هدف مقایسه جو عاطفی خانواده، انگیزش و سرزندگی تحصیلی در دانش‌آموزان ممتاز و عادی انجام شد. یافته اول پژوهش نشان داد که بین دانش‌آموزان ممتاز و عادی در عامل جو عاطفی خانواده و مؤلفه‌های آن شامل: محبت، نوازش، تأیید کردن، تجارب مشترک، هدیه دادن، تشویق کردن، اعتماد و احساس امنیت تفاوت معناداری وجود دارد، و این میزان در گروه ممتاز بالاتر از گروه عادی بود. این یافته همسو با یافته‌های شورمن و کواسیر-پول[1] (۲۰۲۲)؛ ثمری‌صفا و همکاران (۱۴۰۰)؛ فخاریان و همکاران (۱۳۹۹) و بخشی و شیخ‌الاسلامی (۱۳۹۴) بود. در تبیین این یافته می‌توان گفت که نظر افراد خانواده نسبت به هم احساسات و علاقه آن‌ها به یکدیگر و چگونگی دخالت یا عدم

[1]- Schürmann & Quaiser-Pohl

[Downloaded from shenakht.muk.ac.ir on 2026-10-07]
[DOR: 20.1001.1.25886657.1402.10.4.5.9]
[DOI: 10.32598/shenakht.10.4.55]

دخالت آن‌ها در کارهای یکدیگر و همکاری یا رقابت آن‌ها با هم نحوه ارتباط آن‌ها را نشان می‌دهد. براساس نظریه فعالیت[1] نیوگارتن[2] (۱۹۶۴)، برقراری و حفظ روابط فعال خانوادگی و برخورداری از حمایت‌های عاطفی اعضای خانواده، به پویا نگه داشتن فرد کمک شایانی می‌کند و نیروی بالقوه‌ای برای پشتیبانی سلامت روانی و پیشرفت در زمینه‌های مختلف می‌انجامد. بر این اساس می‌توان گفت که فضا و جو حاکم در خانواده می‌تواند عامل مؤثری در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان باشد و از این جهت دانش‌آموزان ممتاز نسبت به دانش‌آموزان عادی به نظر می‌رسد وضعیت مساعدتری دارند.

در تبیین دیگر می‌توان اذعان داشت که از مهم‌ترین عوامل اثرگذار بر رفتار فرزندان، جو عاطفی خانواده است. بر این اساس والدین به‌عنوان اصلی‌ترین الگوهای رفتار فرزندانشان هستند. فرزندان از طریق اصل یادگیری مشاهده‌ای در روانشناسی تربیتی و الگوبرداری از نحوه برخورد والدین با مسائل عاطفی، به مسائل مختلف واکنش نشان می‌دهند؛ به عبارت دیگر، طبق نظر بندورا تأثیرپذیری فرزندان از رفتار والدین براساس نظریه یادگیری اجتماعی صورت می‌گیرد. براساس این نظریه رفتار از دو راه یاد گرفته می‌شود: الف) پاداش دادن ب) مشاهده آگاهانه و تصادفی رفتار دیگران. او با توجه به این مطلب بیان می‌دارد که همانندسازی با والدین و بزرگسالان و الگوبرداری از آن‌ها، اهمیت ویژه‌ای در رشد و یادگیری دارد. به علاوه، او عنوان می‌دارد که دو دسته عوامل فردی و محیطی بر فرد تأثیر خواهند گذاشت، عوامل فردی به توانایی خود در انجام کار و عوامل محیطی به نقش الگوهای مختلف مانند خانواده تأکید دارد. با توجه به این نظریه، انسان‌ها رفتارهای خود را با سرمشق‌گیری از جامعه فرا می‌گیرد و چون بیشتر وقت خود را در خانواده می‌گذرانند، بسیاری از رفتارهای والدین را الگوبرداری می‌کنند؛ بنابراین اگر والدین صادقانه به فرزندشان محبت کرده و به او اعتماد کنند، او نیز دوست داشتن دیگران و مورد توجه بودن را یاد می‌گیرد و همین مسئله با ایجاد آرامش روانی، زمینه تلاش و بهبود عملکرد تحصیلی را فراهم می‌نماید؛ لذا برای اینکه وظایف اصلی خانواده یعنی حمایت از فردیت و در عین حال حس تعلق بین اعضای خانواده و همچنین بیرون از خانواده ایجاد شود، خانواده باید دارای ساخت کارآمد و خودکفایی باشد. این امنیت عاطفی، احساس ارزشمندی و مورد علاقه بودن نقش مهمی در موفقیت و پیشرفت تحصیلی فرد ایفا می‌کند.

یافته دوم پژوهش نشان داد که بین دانش‌آموزان ممتاز و عادی در میزان انگیزش تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد و این میزان در گروه ممتاز بالاتر از گروه عادی بود. این یافته همسو با یافته‌های لوبک، تات-کرالی و مورین[3] (۲۰۲۲)؛ تاکیزاوا و کوبایاشی[4] (۲۰۲۲)؛ ترن و انجیوین (۲۰۲۱)؛ رحمان و همکاران (۲۰۲۱)؛ مگا و همکاران (۲۰۱۴) و رنج‌بخش، میرهاشمی و ابوالمعالی (۱۴۰۰) همسو بود.

در تبیین این یافته می‌توان گفت که انگیزش تحصیلی، تمایل به تلاش جهت دستیابی به موفقیت است و به عنوان یک عامل مهم برای عملکرد شناختی از جمله موفقیت تحصیلی دانش‌آموز می‌تواند مورد توجه قرار گیرد. افرادی که دارای انگیزش تحصیلی بالایی هستند، در تکالیفی که درجه دشواری بالاتری دارد موفق می‌شوند.

[1]- Activity theory
[2]- Neogarten
[3]- Lohbeck, Tóth-Király & Morin
[4]- Takizawa & Kobayashi

[Downloaded from shenakht.muk.ac.ir on 2026-10-07]
[DOR: 20.1001.1.25886657.1402.10.4.5.9]
[DOI: 10.32598/shenakht.10.4.55]

به‌طوری‌که انگیزش تحصیلی بالا با قابلیت مدیریت خود، به افراد این توانایی را می‌دهد که از دخالت عوامل نامطلوب درونی و بیرونی، نظیر ناامیدی و خستگی، غمگینی و سایر عوامل بیرونی پیشگیری نمایند و بدین‌ترتیب رضایت درونی بیشتری احساس خواهند کرد و در کسب مهارت‌هایی که منجر به عملکرد بهتر در محیط آموزشی است، موفق‌تر خواهند شد. بر این اساس در راستای یافته‌های پژوهش حاضر می‌توان گفت که دانش‌آموزان ممتاز به دلیل داشتن انگیزه تحصیلی بالا، اعتماد به نفس بیشتری برای مقابله با مسائل آموزشی، اجتماعی و غیره پیدا کرده و به شیوه مؤثرتری با آن‌ها روبرو می‌شوند. این افراد نسبت به حل مسائل تحصیلی خوش‌بینی بیشتری دارند و این مسئله باعث می‌گردد که دانش‌آموز از فعالیت‌هایی دشوار احساس سرخوردگی نکند. همچنین با داشتن انگیزش تحصیلی بالا، دانش‌آموز باورهایی را در خود تقویت می‌کند که بیشتر موفقیت در تحصیل را منوط به عوامل درونی می‌داند و همین مسئله باعث می‌شود تا دانش‌آموزان در تحصیل سرآمد و ممتاز باشند.

یافته سوم پژوهش نشان داد که بین دانش‌آموزان ممتاز و عادی در میزان سرزندگی تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد و این میزان در گروه ممتاز بالاتر از گروه عادی بود. این یافته همسو با یافته‌های پوتوین، وود و پکرون[1] (۲۰۲۲)؛ هوفریجتر و همکاران (۲۰۲۱)؛ کولی، مارتین و کوروود[2] (۲۰۱۶) و فخاریان و همکاران (۱۳۹۹) همسو و با پژوهش‌های ویرت وین و راست[3] (۲۰۱۱)؛ یعقوبی و همکاران (۱۳۹۸) و بخشی و شیخ‌الاسلامی (۱۳۹۴) ناهمسو بود.

بر اساس نظریه رشد شناختی- اجتماعی ویگوتسکی، در کلاس‌های درس زمانی که تعاملات بین دانش‌آموزان و معلمان و یا در میان خود دانش‌آموزان رخ می‌دهد، توسعه یادگیری دانش‌آموزان در حال وقوع است و با وجود دوستی (وابستگی) و حمایت معلم در کلاس‌های درس، سطح یادگیری دانش‌آموزان بهبود خواهد یافت. بر این اساس، در دهه‌های اخیر دیدگاه سازنده‌گرایی بر پایه نظریه‌های ویگوتسکی و پیاژه به‌عنوان نظریه غالب در یادگیری مطرح شده است و متخصصان تعلیم و تربیت به طراحی محیط‌های یادگیری کلاسی براساس اصول و فرض‌های سازنده‌گرایی روی آورده‌اند. بنابراین با توجه به نقشی که سرزندگی تحصیلی می‌تواند در پیشرفت تحصیلی ایفا نماید، لذا همسو با نتایج پژوهش میزان سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان ممتاز از دانش‌آموزان عادی بیشتر است.

تبیین دیگر این است که سرزندگی تحصیلی به توانایی دانش‌آموزان برای موفقیت در برخورد با موانع و چالش‌های تحصیلی که در مسیر زندگی تحصیلی معمول هستند، اشاره دارد و می‌توان گفت که وقتی یک دانش‌آموز با مدرسه ارتباط خوبی دارد و در فعالیت‌های تحصیلی مشارکت فعالی دارد، از نظر روحی شاداب‌تر است. با توجه به اینکه دانش‌آموزان ممتاز در زمینه مشارکت در مدرسه و ارتباط با مدرسه وضعیت بهتری نسبت به سایر دانش‌آموزان دارند، به نظر می‌رسد که سرزندگی تحصیلی آن‌ها بالاتر از دانش‌آموزان عادی باشد؛ بنابراین دانش‌آموزان ممتاز ارتباط بهتر و بالاتری با مدرسه دارند، در انجام تکالیف انگیزش بیشتری نشان

[1]- Putwain, Wood & Pekrun
[2]- Collie, Martin & Curwood
[3]- Wirthwein & Rost

[Downloaded from shenakht.muk.ac.ir on 2026-10-07]
[DOR: 20.1001.1.25886657.1402.10.4.5.9]
[DOI: 10.32598/shenakht.10.4.55]

می‌دهند و از انجام رفتارهای ناسازگارانه و نامطلوب اجتناب می‌نمایند. دانش‌آموزانی که دارای سرزندگی تحصیلی هستند، توانمندی بیشتری در شکوفایی استعدادها، خلاقیت، پیشرفت تحصیلی، کارایی و سلامتی دارند. همچنین برای رسیدن به اهداف خود سرسختانه تلاش می‌کنند و این ویژگی‌ها در دانش‌آموزان ممتاز بیشتر وجود دارد. برعکس دانش‌آموزانی که از سرزندگی پایینی برخوردار هستند معمولاً احساس افسردگی، اندوه، خستگی، درماندگی و ناامیدی می‌کنند و در برابر مشکلات تحصیلی، ناتوان و عاجز هستند که این مهم در دانش‌آموزان عادی و دارای افت تحصیلی به مراتب بیشتر است؛ بنابراین، دانش‌آموزانی که به‌طور منظم سرکلاس حاضر می‌شوند، بر موضوعات یادگیری تمرکز می‌کنند و به مقررات مدرسه پایبندند، در کل نمرات بالایی می‌گیرند و در آموزش و یادگیری خود، افرادی موفق‌تر و سرزنده‌تر خواهند بود.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف مقایسه جو عاطفی خانواده، انگیزش و سرزندگی تحصیلی در دانش‌آموزان ممتاز و عادی انجام شد. نتایج پژوهش نشان داد که بین دو گروه دانش‌آموزان ممتاز و عادی در متغیرهای جو عاطفی خانواده و مؤلفه‌های آن شامل محبت، نوازش، تأیید کردن، تجارب مشترک، هدیه دادن، تشویق کردن، اعتماد و احساس امنیت، متغیر انگیزش تحصیلی و سرزندگی تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد و براساس میانگین گروه‌ها دانش‌آموزان ممتاز از گروه عادی در متغیر جو عاطفی خانواده و مؤلفه‌های آن بالاتر هستند. بر این اساس می‌توان گفت چنانچه فضای عاطفی مناسبی در خانواده وجود داشته باشد و دانش‌آموزان انگیزش زیادی برای موفقیت داشته باشند، به تبع سرزندگی بیشتری را تجربه کرده و این امر می‌تواند زمینه موفقیت تحصیلی آن‌ها را فراهم نماید. از جمله محدودیت‌های پژوهش می‌توان استفاده صرف از ابزار خودگزارشی برای جمع‌آوری داده‌های پژوهش را بیان کرد. همچنین عدم امکان اجرای پژوهش در سایر مناطق به‌دلیل گستردگی جامعه آماری امکان تعمیم‌پذیری یافته‌ها را با مشکل مواجه می‌سازد. پیشنهاد می‌گردد در راستای یافته‌های پژوهش مدیران و مشاوران مدارس دوره‌های آموزشی با مشارکت خانواده‌ها برای ارتقای جو عاطفی خانواده برگزار نمایند تا بدین ترتیب بتوانند فضای مناسبی را برای تحصیل دانش‌آموزان فراهم نمایند. همچنین برنامه‌ریزان تعلیم و تربیت در محتوای برنامه‌های درسی و پرورشی مثل درس تفکر و سبک زندگی، مهارت‌هایی را با هدف ارتقای سطح انگیزش و سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان قرار دهند. همچنین به پژوهشگران آتی پیشنهاد می‌شود تا در کنار جو عاطفی خانواده، نقش فضای حاکم در مدرسه و تعامل عاطفی معلم- دانش‌آموز را در میزان پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان بررسی نمایند و همچنین دانش‌آموزان ممتاز و عادی را از این جهت مقایسه نمایند.

سپاسگزاری

کلیه مراحل انجام طرح پژهشی حاضر مطابق با اصول اخلاق در پژوهش منطبق با راهنمای هلسینکی (۱۹۶۴) و تحت نظارت دانشگاه علامه طباطبائی به شناسه اخلاق IR.ATU.REC.1401.002 انجام شده است. بدینوسیله از کارکنان آموزش و پرورش مناطق ۵-۱۸-۲۲ شهر تهران و کلیه دانش‌آموزانی که در انجام پژوهش مشارکت نمودند، تقدیر و تشکر به عمل می‌آید. مجری

[Downloaded from shenakht.muk.ac.ir on 2026-10-07]
[DOR: 20.1001.1.25886657.1402.10.4.5.9]
[DOI: 10.32598/shenakht.10.4.55]

این پژوهش ضمن تعهد به آگاهی و رعایت کلیه «راهنمای کشوری اخلاق در انتشار آثار پژوهشی» اعلام می‌دارد این پژوهش هیچگونه تعارض منافع و منابع مالی نداشته است.

References

Alimoradi Z. (2021). Investigating and analyzing the role of academic enthusiasm and motivation in students' progress. Scientific Quarterly of New Approaches in Islamic Studies, 183-204. (In Persian)

Bakhshi N, Sheikh al-Islami R. (2014). Comparison of school atmosphere and academic vitality in gifted and normal students. The second international conference of psychology and educational sciences of Torbat Heydarieh University. (In Persian)

Collie RJ, Martin AJ, Curwood JS. (2016). Multidimensional motivation and engagement for writing: Construct validation with a sample of boys. Educational Psychology, 36, 771-791.

Dehghani Zadeh MH, Hossein Chari M. (2011). Academic vitality and perception of family communication pattern, the mediating role of self-efficacy. Studies in Learning & Instruction, 4, 1-27. (In Persian)

Fakharian J, Yaghoobi A, Zargham Hajebi M, Mohagheghi H. (2020). Predicting Academic Buoyancy based on Family Emotional Climate, Academic Engagement, and Academic Self-Efficacy. Medical journal of mashhad university of medical sciences, 63, 2391-2401. (In Persian)

Foong CC, Liew PY, Lye AJ. (2022). Changes in motivation and its relationship with academic performance among first-year chemical engineering students. Education for Chemical Engineers, 38, 70-77.

Granziera H, Liem GAD, Chong WH, Martin AJ, Collie RJ, Bishop M, Tynan L. (2022). The role of teachers' instrumental and emotional support in students' academic buoyancy, engagement, and academic skills: A study of high school and elementary school students in different national contexts. Learning and instruction, 80, 101619.

Heidariezadeh B, Pakdaman S, Estabraghi M. (2022). The Relationship between Family Emotional Atmosphere and Academic Procrastination in Students: the Mediating Role of Cognitive Inflexibility (Experiential Avoidance). Journal of Family Research, 18, 371-386. (In Persian)

Hoferichter F, Hirvonen R, Kiuru N. (2021). The development of school well-being in secondary school: High academic buoyancy and supportive class-and school climate as buffers. Learning and Instruction, 71, 101377.

Jenaabadi H, Pourghaz A, Shabani M. (2017). A comparative study of the relationship between basic psychological needs of self-determination and personal adjustment in gifted and normal students. Journal of School Psychology, 6, 23-45. (In Persian)

Jung KR, Zhou AQ, Lee RM. (2017). Self-efficacy, self-discipline and academic performance: Testing a context-specific mediation model. Learning and Individual Differences, 60, 33-39.

Keppens G. (2023). School absenteeism and academic achievement: Does the timing of the absence matter?. Learning and Instruction, 86, 101769.

Kulakow S. (2020). Academic self-concept and achievement motivation among adolescent students in different learning environments: Does competence-support matter?. Learning and Motivation, 70, 101632.

Lohbeck A, Tóth-Király I, Morin AJ. (2022). Disentangling the associations of academic motivation with self-concept and academic achievement using the bifactor exploratory structural equation modeling framework. Contemporary Educational Psychology, 69, 102069.

Martin AJ, Marsh HW. (2008). Workplace and academic buoyancy: Psychometric assessment and construct validity amongst school personnel and students. Journal of Psycho-educational Assessment, 26, 168-184.

[Downloaded from shenakht.muk.ac.ir on 2026-10-07]
[DOR: 20.1001.1.25886657.1402.10.4.5.9]
[DOI: 10.32598/shenakht.10.4.55]

Mega C, Ronconi L, De Beni R. (2014). What makes a good student? How emotions, self-regulated learning, and motivation contribute to academic achievement. Journal of educational psychology, 106, 121-131.

Putwain DW, Gallard D, Beaumont J. (2020). Academic buoyancy protects achievement against minor academic adversities. Learning and Individual Differences, 83, 101936.

Putwain DW, Wood P, Pekrun R. (2022). Achievement emotions and academic achievement: Reciprocal relations and the moderating influence of academic buoyancy. Journal of Educational Psychology, 114, 108-126.

Putwain DW, Wood P. (2023). Riding the bumps in mathematics learning: Relations between academic buoyancy, engagement, and achievement. Learning and Instruction, 83, 101691.

Rahman M, Begum F, Nahar N. (2021). Impact of Parenting and Achievement Motivation on Students' Academic Performance. International Journal of Asia Pacific School Psychologyvol, 2, 38-44.

Rahmati N. (2017). Comparison of executive functions, academic motivation and academic satisfaction of students with reading disorders and normal students. Journal of New Achievements in Humanities Studies, 1, 156-165. (In Persian)

Ranjbakhsh M, Mirhashemi M, Abol-Maali Kh. (2021). Structural Model of Impulsivity and Academic Performance with Mediating Role of Motivation in High School Female Students. Scientific Quarterly Journal of Research in School and Virtual Learning, 9, 81-92. (In Persian)

Saif AA. (2015). Learning and study methods. Tehran: Doran. (In Persian)

Samari Safa J, Dashti M, Pourdel M. (2021). Development of a Model of Academic Buoyancy based on with School Connection, Family's Emotional Atmoshphere, Motivation, Self-efficacy and Academic Engagement of Students. The Scientific Journal of Counseling Research, 20, 225-256. (In Persian)

Schnettler B, Miranda-Zapata E, Orellana L, Grunert KG, Poblete H, Lobos G, ... & Lapo M. (2022). Work-to-family enrichment and atmosphere of family meals influence satisfaction with food-related life: An actor-partner interdependence approach in dual-earner parents with adolescent children. Food Quality and Preference, 97, 104471.

Schürmann L, Quaiser-Pohl C. (2022). Out-of-school learning levels prior achievement and gender differences in secondary school students' motivation. International Journal of Educational Research Open, 3, 100158.

Takizawa Y, Kobayashi K. (2022). Cross-sectional, longitudinal relationships of gender, academic motivation, learning activities, and lifestyle activities with academic performance among Japanese children: A 3-year sequential cohort study. International Journal of Educational Research Open, 3, 100149.

Tran LT, Nguyen TS. (2021). Motivation and mathematics achievement: A Vietnamese case study. Journal on Mathematics Education, 12, 449-468.

Trofholz AC, Tate AD, Miner MH, Berge JM. (2017). Associations between TV viewing at family meals and the emotional atmosphere of the meal, meal healthfulness, child dietary intake, and child weight status. Appetite, 108, 361-366.

Wirthwein L, Rost DH. (2011). Giftedness and subjective well-being: A study with adults. Learning and individual differences, 21, 182-186.

Yaqoubi A, Fathi F, Fathi Chegani M. (2019). Comparing gifted and normal students in terms of perfectionism, depression and Academic Buoyancy. Journal of Exceptional Children, 19(3), 105-114. (In Persian)

Zahiri Nav B, Rajabi S. (2009). Investigating the relationship between a group of variables and reducing the academic motivation of Persian language and literature students. Daneshwar Behavior Journal, 16, 69-80. (In Persian)

[Downloaded from shenakht.muk.ac.ir on 2026-10-07]

[DOR: 20.1001.1.25886657.1402.10.4.5.9]

[DOI: 10.32598/shenakht.10.4.55]